РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

3 април 2008 година *

По дело C-306/06

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Oberlandesgericht Köln (Германия) с акт от 26 май 2006 г., постъпил в Съда на 14 юли 2006 г. в рамките на производство по дело

01051 Telecom GmbH

срещу

Deutsche Telekom AG,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се: г-н P. Jann, председател на състав, г-н A. Tizzano (докладчик), г-н A. Borg Barthet, г-н M. Ilešič и г-н E. Levits, съдии,

* Език на производството: немски.

генерален адвокат: г-н M. Poiares Maduro,
секретар: г-н B. Fülöp, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 6 септември 2007 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за 01051 Telecom GmbH, от адв. P. Schmitz, Rechtsanwalt,

— за Deutsche Telekom AG, от адв. M. Reuter, Rechtsanwalt,

— за германското правителство, от г-н M. Lumma и г-н A. Günther, в качеството на представители,

— за чешкото правителство, от г-н T. Boček, в качеството на представител,

— за австрийското правителство, от г-жа C. Pesendorfer, в качеството на представител,

— за финландското правителство, от г-жа A. Guimaraes-Purokoski, в качеството на представител,

— за Комисията на Европейските общности, от г-н B. Schima, в качеството на представител,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 18 октомври 2007 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 3, параграф 1, буква в), подточка ii) от Директива 2000/35/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 юни 2000 година относно борбата със забавяне на плащане по търговските сделки (ОВ L 200, стр. 35; Специално издание на български език, 2007 г., глава 17, том 1, стр. 226).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между 01051 Telecom GmbH (наричано по-нататък „01051 Telecom“) и Deutsche Telekom AG (наричано по-нататък „Deutsche Telekom“) по повод плащането на мораторни лихви, изисквано поради твърдяно забавено плащане по фактури.

Правна уредба

Общностното право

3 Директива 2000/35 има за цел хармонизиране на някои аспекти от законодателствата на държавите-членки относно борбата със забавяне на плащания по търговските сделки.

4 Съображения 7, 9, 10 и 16 от посочената директива гласят следното:

„(7) Сериозно административно и финансово бреме тежи на предприятията, в частност на малките и средните, поради крайно дългите срокове на плащане и на забавата за плащане. Освен това, тези проблеми представляват една от основните причини за неплатежоспособност, заплашваща оцеляването на предприятията, и водят до загуба на много работни места.

[…]

(9) Съществуващите различия между държавите-членки по отношение на правилата и практиките за плащане представляват препятствие за нормалното функциониране на вътрешния пазар.

(10) Ефектът от това е значително ограничаване на търговските сделки между държавите-членки. Това е в противоречие с член 14 от Договора, защото е

желателно предприемачите да могат да търгуват своите продукти в целия вътрешен пазар при условия, които гарантират, че трансграничните сделки не представляват по-голям риск от продажбите вътре в държава-членка. Може да има опасения от изкривяване на конкуренцията, ако коренно различни разпоредби уреждат вътрешните операции, от една страна, и трансграничните, от друга страна.

[…]

(16) Забавата за плащане представлява нарушение на договора, което е станало финансово привлекателно за длъжниците в повечето държави-членки поради ниските лихви за забава и/или бавната процедура на обжалване. Необходими са решителни промени, включително обезщетяване на кредиторите за понесените разходи, за да се обърне тази тенденция и да се направи така че последствията от нарушенията на сроковете на плащане да бъдат такива, че да обезсърчат тази практика.“

5 Член 3, параграф 1, букви а)—в) от Директива 2000/35 гласят:

„1. Държавите-членки следят за това:

а) лихвите по смисъла на буква г) да стават дължими от деня, следващ датата на плащане или изтичането на срока на плащане, определен в договора;

б) ако датата или срокът на плащане не е определен в договора, лихви се дължат автоматично, без да е необходима покана:

i) тридесет дни след датата на получаване от длъжника на фактурата или на равностойно искане за плащане; или

ii) ако датата на получаване на фактурата или на равностойното искане за плащане е неизвестна, тридесет дни след датата на получаване на стоките или на предоставяне на услугите; или

iii) ако длъжникът получи фактурата или равностойното искане за плащане преди стоките или услугите, тридесет дни след получаването на стоките или предоставянето на услугите; или

iv) ако в закона или в договора е предвидена процедура за приемане или проверка, с която да се установява съответствието на стоките или услугите с договора, и ако длъжникът получи фактурата или равностойното искане за плащане преди или на датата на приемане или на проверка, тридесет дни след тази последна дата;

в) кредиторът е в правото си да изисква лихви за забава, доколкото:

i) той е изпълнил своите задължения по договор или по закон; и

ii) той не е получил дължимата сума в срок, освен ако длъжникът е отговорен за забавата [да се чете: „освен ако длъжникът не носи отговорност за забавата“]“.

Националното право

6 § 269 от германския граждански кодекс (Bürgerliches Gesetzbuch, наричан по-нататък „BGB“) гласи:

„(1) Когато местоизпълнението не е определено, нито може да бъде определено въз основа на обстоятелствата, и по-конкретно от естеството на задължението, изпълнението трябва да се извърши по местожителството на длъжника по време на пораждане на задължението.

(2) Когато задължението е породено при упражняването на търговска или промишлена дейност от длъжника и мястото на стопанска дейност на последния е било различно от неговото местожителство, то мястото на стопанска дейност заменя местожителството му.

(3) Фактът, че длъжникът е поел разходите по изпращане не е достатъчен, за да се заключи, че мястото на извършване на изпращането трябва да бъде това на изпълнението.“

7 § 270 от BGB има следното съдържание:

„(1) При съмнение длъжникът изпраща парите по местожителството на кредитора на собствен риск и за своя сметка.

(2) Когато дългът възникне при упражняването на търговска или промишлена дейност от кредитора и мястото на стопанска дейност на последния е различно от неговото местожителство, то мястото на стопанска дейност заменя местожителството му.

(3) Когато вследствие от промяна на местожителството или на мястото на стопанска дейност на кредитора, настъпила след пораждането на дълга, разходите или рисковете, свързани с изпращането се увеличат, кредиторът понася допълнителните разходи в първия и рисковете във втория случай.

(4) Разпоредбите относно местоизпълнението остават непроменени.“

8 В изменената си редакция с цел транспониране на Директива 2000/35 § 286 от BGB предвижда:

„(1) Ако длъжникът не изпълни задължението си след покана от кредитора, отправена след изтичане на падежа, той изпада в забава въз основа на поканата. Предявяването на иск за изпълнение на задължение за предоставяне на услуга и връчването на съдебно разпореждане за плащане в рамките на съответната процедура се считат за покана за изпълнение.

(2) Не е необходима покана за изпълнение, когато

1. като ден за изпълнение на задължението е определена календарна дата;

2. изпълнението трябва да се предхожда от конкретно събитие и е предвиден подходящ срок за изпълнение на задължението, така че той да може да бъде изчислен според календара, считано от посоченото събитие;

3. длъжникът е отказал категорично и окончателно да изпълни задължението си;

4. незабавното изпадане в забава е оправдано по особени причини, като се отчитат интересите на всяка от страните.

(3) Длъжникът по дадено вземане изпада в забава най-късно тридесет дни, след като вземането стане изискуемо и получи фактура или равностойно искане за плащане, в случай че не е платил преди това; това се прилага за длъжник, който е и потребител само ако фактурата или искането за плащане съдържат изрично упоменаване на тази последица. Ако датата на получаване на фактурата или на искането за плащане не е установена със сигурност, длъжник, който не е потребител, изпада в забава най-късно тридесет дни след настъпването на падежа и получаване на насрещното вземане.

(4) Длъжникът не изпада в забава за времето, през което задължението не е изпълнено поради обстоятелство, за което той не носи отговорност.“

Спорът по главното производство и преюдициалният въпрос

9 01051 Telecom и Deutsche Telekom предоставят далекосъобщителни услуги, предназначени за потребителите и за ползвателите на мрежи. Освен това Deutsche Telekom предлага услуги по фактуриране на други оператори, какъвто е 01051 Telecom.

10 От 1998 г. тези две дружества са обвързани с договор за взаимно свързване, по силата на който те си фактурират взаимно услугите, предоставени в рамките на този договор и на тази основа изчисляват дължимите суми. Договорът е изменян многократно. Редакцията на посочения договор от 26 юни 2002 г., на която двете страни се позовават пред препращащия съд, съдържа следните клаузи:

„17.4. Падеж

Вземанията между страните по договора се дължат от получаване на фактурата.

Фактурираната сума се заплаща по посочената във фактурата банкова сметка.

17.5. Забава за плащане

Счита се, че е налице забава за плащане, доколкото това не е установено с покана за изпълнение, 30 дни след настъпване на падежа и получаване на фактурата.

Ако някоя от страните по договора изпадне в забава за плащане, се изчислява следното обезщетение:

— лихви за забава в размер на 8 % над основния лихвен процент, приложим през периода на забава по силата на § 247 от [BGB],

[…]“.

11 През 2001 г. 01051 Telecom и Deutsche Telekom сключват договор за фактуриране и събиране на парични вземания, който в точка 8 съдържа следната клауза:

„На 15-то число или на последния ден от календарния месец съдоговорителят може да издаде фактура на Deutsche Telekom за чистите суми, за които последното е признало, че може да бъдат фактурирани, плюс [данъка върху добавената стойност], за предоставените на Deutsche Telekom услуги. Фактурираната сума се кредитира по посочената във фактурата сметка или се прихваща най-късно 30 дни след получаване на фактурата“.

12 В рамките на иска си пред Landgericht Bonn (Областен съд Бон), сезиран като първа инстанция от 01051 Telecom, последното защитава тезата, че съдържащата се в точка 8 от договора за фактуриране и събиране на парични вземания клауза трябва да се прилага и в рамките на договора за взаимно свързване. Ето защо за случаите, когато след извършеното от Deutsche Telekom прихващане е оставала дължима сума, то иска от Deutsche Telekom плащането на лихви за забава, изчислени за период, започващ от тридесетия ден след получаването на въпросната фактура и продължаващ до внасянето на дължимата сума по сметката на 01051 Telecom.

13 Landgericht Bonn уважава частично този иск, като приема, че задължението на Deutsche Telekom се състои не само в изплащане на дължимата сума, а в кредитирането ѝ по банковата сметка на 01051 Telecom. Този извод се налагал неизбежно от член 3, параграф 1, буква в), подточка ii) от Директива 2000/35, съгласно който при забава на плащането кредиторът е в правото си да изисква лихва, доколкото „не е получил“ дължимата сума в срок. Противно на преобладаващото до този момент в Германия тълкуване, забавено плащане следователно било не забавеното изпълнение по платежното нареждане, а фактът, че дължимата сума е получена със закъснение от кредитора.

14 Deutsche Telekom обжалва решението на Landgericht Bonn пред Oberlandesgericht Köln (Върховен областен съд Кьолн), като оспорва тълкуването на първоинстанционния съд. В преюдициалното си запитване препращащата юрисдикция посочва, че по принцип според преобладаващото тълкуване в съдебната практика в Германия при плащане чрез банков превод изпълнението се счита за извършено навреме, първо, когато нареждането за превод е получено от финансовата институция на длъжника преди изтичане на срока за плащане, на следващо място, когато по сметката на длъжника има достатъчно средства или по нея се ползва кредитна линия в достатъчен размер и накрая, когато финансовата институция приеме нареждането за превод в посочения срок.

15 Препращащата юрисдикция признава обаче, че при определено тълкуване на член 3, параграф 1, буква в), подточка ii) от Директива 2000/35 може да се стигне до различно решение. Използването по-специално в текстовете на тази директива на немски, английски и френски език съответно на думите „erhalten“, „received“ и „reçu“ можело да означава, че за да се избегне забава за плащане по смисъла на директивата, дължимата сума трябва да бъде кредитирана по сметката на кредитора преди изтичането на срока за плащане.

16 При тези обстоятелства Oberlandesgericht Köln решава да спре производството и да отправи до Съда следния преюдициален въпрос:

„Съответства ли на член 3, параграф 1, буква в), подточка ii) от Директива 2000/35 […] национална правна норма, по силата на която при плащане, извършено чрез банков превод, с което се избягва забава за плащане от страна на длъжника или забавата се прекратява, [се взема предвид] не датата, на която сумата е кредитирана по сметката на кредитора, а тази на нареждането за превод, дадено от длъжника и прието от банката, в случай че по сметката има достатъчно покритие или достатъчен кредитен лимит?“

По преюдициалния въпрос

17 С въпроса си препращащата юрисдикция иска по същество да установи в кой момент плащане чрез банков превод може да се счита за извършено в срок в рамките на търговска сделка, като по този начин се изключи възможността вземането да породи право за начисляване на лихви за забава по смисъла на член 3, параграф 1, буква в), подточка ii) от Директива 2000/35.

18 01051 Telecom, чешкото правителство и Комисията на Европейските общности поддържат, че както от подготвителните работи по Директива 2000/35 и от нейното съдържание, така и от нейната цел следва, че забава за плащане е налице, когато кредиторът не е получил дължимата сума в определения срок, тоест при банков превод, когато тази сума не е кредитирана по сметката на кредитора при изтичане на срока за плащане. Ето защо датата, на която дължимата сума е кредитирана по сметката на кредитора, била решаващият момент, за да се определи дали последният има право да иска изплащането на лихви за забава.

19 Deutsche Telekom както и германското, австрийското и финландското правителство напротив твърдят главно, че Директива 2000/35 установява само минимални изисквания в областта на борбата със забавянето на плащания по търговските сделки, като в рамките на тази цел тя позволява значителна свобода на действие на законодателствата на държавите-членки. По-специално член 3 от тази директива оставял на държавите-членки да определят момента, в който плащане чрез банков превод трябва да се счита за извършено в срок, като предвиждал единствено за случаите, при които няма договор, условията и сроковете, в които може да се иска плащането на лихви за забава.

20 В този контекст тълкуване, според което длъжникът трябва да извърши превода чрез финансова институция в предвидения срок, би довело до подходящо равновесие между интересите на кредитора и тези на длъжника, като се отчита по-конкретно фактът, че необходимото за изпълнението на нареждане за превод време зависи от обслужването на сделката от банките, а не от действията на длъжника. При тези условия би било неразумно да се предвиди, че отговорността за евентуалните забавяния, дължащи се на сроковете за обслужване на банковите сделки, се носи от длъжник, който е действал добросъвестно, като е извършил навреме своя превод, а именно преди изтичане на срока за плащане.

21 За да се отговори на въпроса, отправен от препращащата юрисдикция, на първо място следва да се напомни, че макар Deutsche Telekom, както и германското, австрийското и финландското правителство, да отбелязват, че с директивата

не се извършва цялостно хармонизиране на всички правила, свързани със забавата за плащане при търговски сделки, тя все пак урежда някои особени правила в тази област. Както Съдът вече е постановил, сред тях фигурират правилата относно лихвите за забава за плащане (вж. в този смисъл Решение от 26 октомври 2006 г. по дело Комисия/Италия, C-302/05, Recueil, стр. I-10597, точка 23).

22 Във връзка с това, след като определя в член 3, параграф 1, буква б), подточка i) тридесетдневен срок за плащане, приложим в случай че липсва договор, в същия параграф, буква в), подточка ii) Директива 2000/35 предвижда, че кредиторът е в правото си да изисква от длъжника плащането на лихви за забава, доколкото „той не е получил дължимата сума в срок, освен ако длъжникът не носи отговорност за забавата“.

23 Така от съдържанието на последната разпоредба следва изрично, че плащането от длъжника се счита за забавено с оглед изискуемостта на лихви за забава, когато на падежа кредиторът не разполага с дължимата сума. При плащане, извършено чрез банков превод обаче, единствено кредитирането на дължимата сума по сметката на кредитора може да му позволи да се разпорежда с посочената сума.

24 Такова тълкуване се потвърждава от текста на Директива 2000/35 на различните езици, които се позовават недвусмислено на получаване на дължимата сума в срока за плащане. Такъв е случаят по-специално с думите „neobdržel“, „erhalten“, „received“, „reçu“ и „ricevuto“, съответно съдържащи се в текста на Директива 2000/35 на чешки, немски, английски, френски и италиански език.

25 От подготвителната работа по посочената директива впрочем става ясно, че изборът на думата „reçu“ не е случаен, а е резултат от обмислено решение на общностния законодател. Всъщност както подчертава Комисията по време на

дискусиите в Съвета на Европейския съюз преди приемането на тази директива, в крайна сметка тази дума е предпочетена пред много други не толкова точни изрази по отношение на определянето на момента, от който плащането следва да се счита за извършено в срока за плащане по търговска сделка.

26 Освен това, тълкуване, по силата на което кредитирането на дължима сума по сметката на кредитора е определено за решаващ критерий за плащане, доколкото се основава на момента, в който дължимата сума със сигурност е на разположение на кредитора, съответства на главната цел, преследвана от Директива 2000/35, както тя произтича от седмото и шестнадесетото съображения, а именно закрилата на лица, притежаващи финансови вземания.

27 Накрая следва да се добави, че такъв прочит на член 3, параграф 1, буква в), подточка ii) от посочената директива се потвърждава от тълкуването, прието от Съда, що се отнася до други области на общностното право. Както отбелязва 01051 Telecom, от практиката на Съда следва, че кредитирането по сметката на собствените средства на Европейските общности представлява решаващ критерий за установяване дали държава-членка, която трябва да предостави на разположение на Комисията определена сума пари, не е изпълнила задълженията си и следователно дали дължи плащане на лихви за забава (вж. в този смисъл Решение от 12 юни 2003 г. по дело Комисия/Италия, C-363/00, Recueil, стр. I-5767, точки 42, 43 и 46).

28 Следователно решаващият момент за преценката дали в рамките на търговска сделка плащане чрез банков превод може да се счита за извършено в срок, като по този начин се изключи възможността вземането да породи право за начисляване на лихви за забава по смисъла на посочената разпоредба, е датата, на която дължимата сума е кредитирана по сметката на кредитора.

29 Това заключение не може да се оспори с довода, поддържан по-специално от финландското правителство, че такова тълкуване на член 3, параграф 1, буква в), подточка ii) от Директива 2000/35 би довело до неоснователно изискване длъжникът да понесе риска, свързан със сроковете за обслужване на банковите сделки.

30 В това отношение е достатъчно да се установи, че посочената разпоредба предвижда in fine именно, че длъжникът не трябва да се счита за отговорен за забава, която не се дължи на него. С други думи самата Директива 2000/35 изключва плащането на мораторни лихви, когато забавата за плащане не е последица от поведение на длъжника, който надлежно е отчел срока, обичайно необходим за извършване на банков превод.

31 Освен това, както отбелязва чешкото правителство, при търговските сделки е обичайно законовите разпоредби или договорните клаузи да определят необходимите срокове за извършване на банкови преводи, така че длъжникът може предвиди тези срокове и по този начин да избегне налагането на лихви за забава.

32 Предвид всички изложени по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че член 3, параграф 1, буква в), подточка ii) от Директива 2000/35 трябва да се тълкува в смисъл, че изисква дължимата сума да бъде кредитирана по сметката на кредитора в срока за плащане, за да може с плащане чрез банков превод да се избегне или да се преустанови начисляването на лихви за забава.

По съдебните разноски

33 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред препращащата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

Член 3, параграф 1, буква в), подточка ii) от Директива 2000/35 на Европейския парламент и на Съвета от 29 юни 2000 година относно борбата със забавяне на плащане по търговските сделки трябва да се тълкува в смисъл, че изисква дължимата сума да бъде кредитирана по сметката на кредитора в срока за плащане, за да може с плащане чрез банков превод да се избегне или да се преустанови начисляването на лихви за забава.

Подписи